

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

Гапчук Яни Анатоліївни

на тему «Сучасні тенденції розвитку Е-навчання у вищій школі
Німеччини»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами. У процесі реалізації освітніх реформ необхідним є впровадження новітньої форми навчання, яка б відповідала запитам і потребам, що пред'являються до інноваційної освіти, і гарантувала б результативне виконання фундаментальних освітніх програм. Мета розвитку електронного навчання визначається впровадженням технологічних інновацій, заснованих на використанні Інтернет-технологій, новітнього мультимедійного устаткування і традиційної національної освіти. Сучасне електронне навчання орієнтується на передовий методичний досвід світових інституцій, використання останніх педагогічних технологій, які відповідають запитам сучасної освіти та суспільства.

Важливим напрямом розв'язання визначених завдань є критичний аналіз та творче використання в Україні зарубіжного досвіду з проблеми сучасних тенденцій розвитку Е-навчання у вищій школі Німеччини. Основні прогресивні тенденції та практична значимість розвитку Е-навчання у Німеччині визначаються потужними трансформаційними процесами взагалі та у використанні Е-навчання в інноваційній діяльності закладів вищої освіти зокрема, глибокими є напрацювання концептуальних та теоретичних підходів досліджуваної проблеми.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується логікою подання поняттєвого апарату дослідження: об'єкта, предмета, мети дослідження, послідовним розв'язанням поставлених завдань, репрезентативністю джерельної бази, широкою апробацією дослідження:

наукові положення, результати дослідження апробовані на науково-практичних конференціях різного рівня.

Значення для науки і практики отриманих результатів. Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше комплексно проаналізовано* нормативні, науково-педагогічні передумови розвитку Е-навчання у вищій школі Німеччини; *обґрунтовано періодизацію* розгортання основних тенденцій розвитку Е-навчання у вищій школі Німеччини відповідно до основних педагогічних теорій та концепцій, що відрізняються невизначеністю кінцевого терміну, оскільки мають кореляцію із сучасністю. Визначено особливості підготовки вчителя/викладача до здійснення Е-навчання в освітньому процесі; *здійснено* компаративний аналіз розвитку Е-навчання у Німеччині та Україні; *виявлено* шляхи імплементації прогресивного досвіду Е-навчання Німеччини у заклади вищої освіти України. *Подальшого розвитку* набуло висвітлення стратегії інноваційного розвитку Е-навчання в Європейському Союзі та Німеччині.

Практичне значення результатів дослідження результатів дослідження полягає в тому, що запропоновано методичні рекомендації «Розвиток Е-навчання у вищій школі Німеччини» та обґрунтовано доцільність розробленого методичного супроводу для практики закладів вищої освіти для підвищення рівня цифрової компетентності майбутніх фахівців з вищою освітою. Розроблено та впроваджено у практику робочі програми навчальних дисциплін «Дигітальна компетентність вчителя іноземної НУШ» (для спеціальностей 014.022 Середня освіта. Мова і література (німецька, англійська) та 014.021 Середня освіта. Мова і література (англійська, німецька) СВО магістра), «Вчитель іноземної мови НУШ» (для спеціальностей 014.022 Середня освіта. Мова і література (німецька, англійська) та 014.021 Середня освіта. Мова і література (англійська, німецька) СВО магістра) та «ІКТ у навчанні іноземних мов» для спеціальності 014.022 Середня освіта (Мова і література (німецька)) СВО бакалавра; роблено навчальний контент для доповнення модуля 3 «Викладання та навчання за

допомогою електронних (онлайн) медіа(технологій (Lehren und Lernen mit elektronischen (online-)Medien))» на платформі Dhoch3 у межах співпраці з Німецькою службою академічних обмінів DAAD.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/62 від 02.10.2023 р.); Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка №1/821 від 30.09. 2023 р.); Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (довідка № 2251 від 29.09.2023 р.); Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка №2612/24 від 18.09. 2023р.); Українського державний університет імені Михайла Драгоманова (довідка № 1525 від 02.10.2023).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У вступі правильно, чітко логічно виписано методологічний апарат дослідження, при цьому мета й завдання погоджені зі структурою та висновками роботи, а здійснений аналіз проблеми дозволив представити здобуті результати.

У першому розділі, проаналізовано законодавчі та нормативні документи, що визначили основні концептуальні засади, етапи розвитку та тенденції застосування електронного навчання як нового для українського освітнього дискурсу. Доведено, що особливості застосування електронного навчання у закладах вищої освіти Німеччини зумовлені потребами кожної з федеративних земель та різноманітністю закладів вищої освіти, що готують майбутніх учителів: класичні університети, технічні університети/коледжі, педагогічні університети/коледжі, мистецькі університети, університети прикладних наук, тощо.

З'ясовано, що цифровізація та Е-навчання у німецькій педагогіці розглядається як один із сновних напрямів прогресивного розвитку сучасної університетської освіти. Виокремлено чотири *основні напрями* такого розвитку: перший напрям присвячено розвитку концептуальної основи цифрового навчання; другий включає емпіричне дослідження; третій фокус включає модель рефлексії, отриману з емпіризму щодо предметно-специфічних вимірів; четвертий - це визначення факторів трансферу. Виокремлено також чотири

керівні принципи дигіталізації освітнього процесу у німецькій вищій школі: обмін, відкритість, співпраця та орієнтація на адресата, що є специфічними для мережі та співвідносяться з різними підходами до реалізації форматів, процесів і навчальних результатів.

Здійснено дефінітивний аналіз ключових понять досліджуваної проблеми, котрий дозволив виявити, що у сучасній німецькій педагогіці існує *декілька підходів до визначення поняття Е-навчання. У роботі визначено умови ефективного застосування Е-навчання у системі вищої освіти Німеччини. Досліджено вплив європейського досвіду використання Е-навчання на освітню традицію Німеччини.*

У другому розділі визначено та схарактеризовано класифікацію Е-навчання (прості навчальні ресурси, електронні навчальні курси, симулятори та ігри, інструменти підтримки продуктивності, тести, вікторини, перевірка та оцінка знань). Встановлено, що у закладах вищої освіти Німеччини в курсах Е-навчання комбінується використання різних *типів медіа-елементів для представлення змісту: текст, анімації, аудіо та відео; відеоінтерв'ю.* Виокремлено *наукові підходи подання змістового контенту Е-навчання у німецьких закладах вищої освіти. Досліджено систему оцінювання навчальних результатів у процесі Е-навчання, яка складається з п'яти видів (тестування для перевірки знань студентів; тестування для самоперевірки знань студентів; коментарі та відгуки викладача щодо виконаної студентами роботи; неформальний діалог вчителя та студентів; завдання, що не оцінюються та зворотній зв'язок).* Схарактеризовано *типи електронних екзаменів, що проходять студенти німецьких закладів вищої освіти.*

Охарактеризовано платформи оцінювання для Е-навчання. Виявлено, що у закладах вищої освіти Німеччини постійно розвиваються та пропонуються для впровадження у професійну підготовку нові навчальні формати, що потребують технічних навичок, пов'язаних із застосуванням цифрових засобів та суто дидактичних навичок, пов'язаних із впровадженням новітніх освітніх технологій.

У третьому розділі виокремлено основні тенденції розвитку Е-навчання у німецьких закладах вищої освіти (розробка різноманітних форматів Е-навчання, створення гібридних навчальних просторів, створення цифрових та дигітальних хабів, кампусів, онлайн курсів, віртуальних університетів). Окреслено перспективні напрями імплементації інноваційних ідей розвитку Е-навчання у систему вищої освіти України.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні результати дослідження опубліковано у 36 працях, з яких 8 – у наукових фахових виданнях, 3 – у зарубіжних виданнях, 2 – монографії, 2 – методичних посібники, 2 статей – в інших виданнях.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Високо оцінюючи рецензовану дисертацію, звертаємо увагу до деяких аспектів, що потребують уточнення, пояснення, корекції, а саме:

1. По тексту дисертації прізвища подано в україномовному та оригінальному написанні, але подекуди це написання порушено. Пропонуємо уніфікувати написання іноземних прізвищ по всьому тексту.
2. Висновки до розділів дещо об'ємні, пропонуємо скоротити їх обсяг до 1-1,5 сторінки.
3. Інформативно насичені додатки до дисертаційного дослідження додають роботі особливого значення та збагачують її, особливо тому, що репрезентують власний практичний досвід дисертантки. Але у деяких випадках скріни подано у кольорі, пропонуємо дотриматися вимог та зробити всі скріни в чорно-білому форматі.
4. У роботі присутні стилістичні та граматичні огріхи.

Загальний висновок. Рецензована робота є завершеною, самостійною науковою працею, що містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне і практичне значення, що свідчить про оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності та особистий внесок здобувача у визначені сучасних тенденцій розвитку е-навчання у вищій школі Німеччини.

Дисертаційне дослідження Гапчук Яни Анатоліївни на тему «Сучасні тенденції розвитку Е-навчання у вищій школі Німеччини», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта /Педагогіка повністю відповідає вимогам п.6, 7, 8, 9 «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р., № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки,
професійної освіти, управління
освітніми закладами Вінницького
державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Надія ОПУШКО

